

Архиепископ охридски Јован: власти не извршавају одлуку Стразбуршког суда

Сурова угњетавања и прогон који данас доживљава Украјинска Православна Црква многи пореде са тешком ситуацијом православних хришћана у Северној Македонији. Власти ове државе, налик на Кијев, на све начине подржавају локалне расколнике и ограничавају права канонске Цркве која је тамо присутна – Охридске Архиепископије Српске Православне Цркве. Архиепископ Јован (Вранишковски) је више пута био у затвору због свог принципијелног става. Овог пролећа посетио је Москву, састао се са представницима Руске Православне Цркве и дао ексклузиван интервју за „РИА Новости“ о главним изазовима светског Православља.

Владико Јоване, у каквом се положају данас налази канонска Црква, њено свештенство и верници у Републици Северној Македонији? Зашто православна Охридска Архиепископија још није регистрована?

Задали сте добро питање јер неки не знају почетак ове приче. После Другог светског рата земља коју данас називамо Северна Македонија требало је да постане део Југославије, њена независна република. У неким људима почела је да се рађа идеја да свака република има своју Цркву. Тако се развијала мисао о томе да и ова земља, која се у то време називала Социјалистичка Република Македонија, треба да се заснива на некој црквеној основи.

Али чињеница остаје чињеница: до тада ова република није имала независну црквену традицију какву су представљале, на пример, Српска, Бугарска и Руска Црква због чега су у Македонији били принуђени да је измисле. Године 1958. прогласили су аутономију своје цркве. У тим условима Српска Православна Црква је признала ову цркву као аутономну (самоуправну, као део СПЦ-а – ур.), али се 1967. године ова црква самопрогласила аутокефалном (потпуно независном – ур.). То је био почетак великих проблема будући да овај статус нису признале друге Помесне Православне Цркве.

Ово што сам рекао представља предисторију, али у данашње време, од 1991. године, када се распала Југославија, ситуација се променила. Тада се поново појавила идеја да Црква мора да стоји у основи нове независне републике. Наравно, Северна Македонија је мала земља, али није ствар у томе. У савременој ситуацији у православљу је врло тешко замислити признање нове аутокефалне Цркве.

Схвативши то, постигли смо договор Нишким споразумом потписаним 2002. године од стране три митрополита такозване Македонске православне цркве и три митрополита Српске Православне Цркве. Затим је тај споразум ратификован на Архијерејском Сабору Српске Цркве, како би постојала аутономна Македонска црква опет у оквиру Српске Патријаршије.

Међутим, касније, под притиском власти, такозвана Македонска православна црква је одбила овај споразум, а ми смо остали верни њему. До 2002. године био сам јерарх расколничке Македонске цркве, а након овог споразума примљен сам у Српску Цркву и тиме постао једини јерарх који је из раскола прешао у Српску Цркву.

Тада ме је блажене успомене српски Патријарх Павле именовао за егзарха у Македонији. Убрзо након тога одржан је Сабор Охридске Архиепископије – тако је именована Македонска црква у Нишком споразуму. Изабрали смо нове архијереје које је хиротонисао српски Патријарх, а 2005. године добили смо потпуну аутономију. Имали смо све што нам је требало да постанемо аутономни.

Тада је и почео масовни прогон канонске Цркве у Македонији и Вас лично?

Тада је почела наша Голгота. Локалне македонске власти нису пристале на постојање Цркве у оквиру ове државе, која је потчињена Српској Патријаршији. За мене су наступила тешка времена, јер је против мене покренуто много измишљених судских процеса. Десет пута сам био у затвору. На крају се ситуација нормализовала. Када је дошао митрополит волоколамски Иларион (у децембру 2014. године – ур.), пуштен сам из затвора.

Од тада заправо и нема неких проблема, али, ипак, локалне власти не желе да нас признају као Цркву у својој земљи. Жалили смо се Стразбуршком суду за људска права и на крају смо добили позитивну одлуку – власти морају да нас признају. Одлука је донета 2017, пре четири године, али нас до сада нису признали. Но, чекамо.

Упознати сте са тешком ситуацијом у канонском православљу у Украјини. Интервенција Цариградске Патријаршије је продубила црквени раскол. Долази до одузимања храмова и напада на вернике, изражавају се претње како би се донели дискриминаторни закони. Шта бисте рекли свештенству и верницима Украјинске Православне Цркве у знак подршке?

Бићу искрен. Изузетно тешко прихватам све догађаје који се сада одвијају око Украјинске Православне Цркве. Пре свега, зато што сам увек мислио на јединство Цркве док сам био у расколу. Моја докторска дисертација коју сам одбранио у Солону носи назив „Јединство Цркве и савремени еклисиолошки проблеми“. О томе сам размишљао још од македонског раскола, али сам још више почео да размишљам када се догодило све што видимо у Украјини. И тада сам рекао себи да ми у Православној Цркви морамо да престанемо да расправљамо о проблемима

секундарним за православље.

Јединство Цркве треба чувати као зеницу ока. Оно је толико важно, да се не можемо називати Црквом, ако међу нама нема јединства. Бог је јединствен, јединствена је и Црква. Немамо другог Бога, нити имамо другу Цркву.

Мучи нас проблемска ситуација у Украјини. Не можемо предвидети да ли ће се још негде појавити такав проблем. То није проблем статуса неког архијереја, тј. које ће место добити, већ догматски проблем који нас обавезује да заузмемо исправан став. Стога се молимо да нас Господ просветли да бисмо разматрању овог питања могли да приступимо посматрајући суштину.

Православним хришћанима у Украјини бих пожелео да схвате тренутну ситуацију као неко искушење. Мислим да ће после овог периода искушења у животу Украјинске Православне Цркве наступити бољи период. Као што је пре много векова рекао Свети Атанасије Велики – ово је облачић који ће ускоро проћи.

У којој мери данас власти и јавност Северне Македоније активно промовишу идеју „македонске аутокефалности“? По Вашем мишљењу, колико је реално да Цариградска Патријаршија призна неканонску Македонску православну цркву након што је Фанар створио такозвану „Православну цркву Украјине“?

Казаћу Вам искрено да, када су се у Украјини одиграли познати догађаји, нисам могао ни да претпоставим да ће се развијати на овај начин. Када су тражили моје мишљење о томе да ли ће Васељенска Патријаршија и друге Православне Цркве признати ову нову „аутокефалну Цркву Украјине“ одговорио сам негативно. Међутим, сада, када је она већ настала, не износим своје мишљење, јер не знам како ће се развијати ситуација у будућности.

У сваком случају, премијер и председник Северне Македоније послали су писма Цариградској Патријаршији са молбом да призна такозвану Македонску православну цркву. Питам се како ће је признати? Онако како је призната такозвана аутокефална Црква Украјине?

Председник и премијер су у својим писмима поменули право на жалбу Цариградском Патријарху и позвали га да га искористи за признање „Македонске цркве“. Међутим, остаје отворено питање да ли ће и остале Православне Цркве признати ово право Цариградског Патријарха и генерално, а и у овом конкретном случају.

Недавно сам завршио књигу која још није објављена, али мислим да ће бити у мају у којој

постављам питање: да ли ће се ово право на жалбу Цариградском Патријарху проширити на све организације које постоје? Тачније, да ли се сви могу жалити Васељенском Патријарху? Не знам шта ће бити са овим обраћањем владе Северне Македоније, али знам да ће, ако Васељенски Патријарх опет донесе једнострану одлуку, Црква наићи на препреке.

- А како оцењујете активности Патријарха Вартоломеја и претензије које су се појавиле у његово време на првенство у православном свету, на место „првог међу једнаким“, које подсећа на статус Римског Папе у Католичкој Цркви?

Недавно сам прочитао текст садашњег Архиепископа америчког Елпидофора, бившег митрополита Пруске (чланак је објављен пре три године – ур.) који се тачније зове „Први без премца“. Када сам га проучио, схватио сам да се заснива на критици документа Светог Синода Руске Православне Цркве из 2013. године у којем се наводи разлика између три нивоа првенства у Цркви: епархијског, помесног и васељенског.

У документу Руске Цркве са којим се слажем стоји да само на првом, епархијском нивоу, принцип првенства има догматску основу (кључан значај, записан у канонима Цркве – ур.). Сваки епископ, поглавар епархије, представља лик Христа и на овом нивоу делује принцип „први без премца“.

Што се тиче другог и трећег нивоа (тј. у контексту засебне Православне Цркве и целе породице Православних Помесних Цркава – ур.) питање нечијег првенства је једноставно питање организације црквеног живота и ту не може бити принцип „првог без премца“. Митрополит Елпидофор у односу између овог помесног и васељенског нивоа пружа другачије тумачење првенства...

Међутим, данас Васељенског Патријарха не бира читава Православна Црква него Синод Цариградске Патријаршије. Због тога он не може бити „први без премца“, већ просто „први“, као што сви признајемо, али први међу једнаким.

У својој књизи детаљно анализирам ово питање и тамо истичем да не бих желео да се бавим историјском аргументацијом првенства или да проучавам све документе, већ да то кажем са еклисиолошког (са становишта учења о Цркви – ур.) и догматског гледишта да Патријарх Вартоломеј нема таква права на првенство у Васељенској Цркви. Штавише, не на начин на који то чини.

Разговор водио Сергеј Стефанов

Извор: <https://mospat.ru/sr/news/87046/>